

GEESTELIJKE ADVIEZEN

Geloofsverzekerdheid.

II.

Wat ik nog zeggen wilde, in antwoord op de vragen, betreffende geloofsverzekerdheid, raakt het begrip-zelf, dat door dit woord vertegenwoordigd wordt.

Zooals het daar staat, en zooals het ook wel door ons gebruikt wordt, kan het tweërlei beteken. Het eerste lid kan gezien worden in tweërlei verhouding tot het tweede: een subjectieve en een objectieve. Met het woord geloofs-verzekerdheid kunnen we n.l. bedoelen een verzekerdheid waartoe we door het geloof geraken, die we in den weg des geloofs verkrijgen; en óók: een verzekerdheid die ons geloof zelf geldt, een verzekerdheid van ons geloof: van zijn aanwezigheid, van zijn oprechtheid bovendien.

Welke beteekenis de juiste is en in wat zin we dus het woord dienen te gebruiken, laat ik nu eens in het midden. Ik ga er van uit, dat het in beiderlei zin wordt gebezigd.

In beide gevallen spreekt het van iets zeer begeerlijks en ook zeer noodigs.

Wat is ons méér noodig dan tot zekerheid te komen van al wat God ons in Zijn Woord openbaart niet alleen, maar ook tot verzekerdheid van al wat Hij in het Evangelie Zijn volk belooft, d.w.z. tot de zekerheid, dat dit alles om Christus' wille ook óns geschonken is?

En deze zekerheid en verzekerdheid zijn vrucht van het geloof. Beter gezegd: ze liggen in het wezen en de natuur van het oprechte geloof van den beginne opgesloten. „Het geloof is een vaste grond der dingen die men hoopt, en een bewijs der zaken die men niet ziet.” (Hebr. 11:1.) Gelijc we in Zondag 7 van den Heidelberger belijden: „een zeker weten waardoor we alles voor waaraachtig houden wat God ons in het Evangelie heeft geopenbaard; en dat niet alleen, maar óók een hartelijk vertrouwen, dat Hij niet alleen anderen, maar ook mij, vergeving der zonden en het eeuwige leven schenkt, om het eenige slachtoffer van Christus aan het kruis volbracht.”

Die verzekerdheid des geloofs van de heilswel daden Gods in Christus: van de vergeving der zonden, van den vrede met God, van de aanneming tot kind, van onze heiliging in Christus, van het eeuwige leven en zooveel meer, is het, die de ziel rijk doet zijn in den schat des Verbands.

Maar die weelde hangt dan ook geheel en alleen aan de werkzaamheid van ons geloof, aan wat we noemen het gelooven.

Zeker, ook als een geloovige geen geloof oefent, is en blijft hij toch, als een ingelijfde in Christus, heel Jezus' heilichat deelachtig. Maar bewust is hij zich daar slechts van, en rijk is hij daar voor zijn eigen besef slechts in, voor zoover en voor zoo lang als hij daadwerkelijk geloof oefent.

De geloofs-verzekerdheid, in dezen rijken en begeerlijken zin, hangt dus aan de geloofs-oefening, aan het gelooven.

En in die oefening, in dat werkzaam zijn van 't geloof, in dat kennend en vertrouwend zich richten van de liefde onzer ziel op de dingen die ons in Christus geschonken zijn, ligt daarom het geheim van ons welgetroost zijn in leven en in sterven.

Nu de geloofsverzekerdheid in den tweeden zin: als verzekerdheid van ons geloof, meer bepaald van zijn oprechtheid, van zijn natuur als zaligmakend geloof.

Dat is dus een verzekerdheid — niet die we door het geloof verkrijgen, maar die ons geloof zelf geldt in zijn karakter als oprecht geloof.

Dat we ook die zekerheid noodig hebben, spreekt van zelf.

Aan de echtheid van ons geloof hangt alles — hangt onze gemeenschap met Christus, en hangt ons deelgenootschap aan al het heil, dat Hij voor zondaars verwierf.

Daarom vermaant ons dan ook de Heilige Schrift, dat we ons beproeven en onderzoeken zullen, of we in het geloof zijn, d.w.z. in de aanwezigheid van het geloof in ons hart, en zegt de Heidelberger in Zondag 32, dat we noodig hebben, uit onze goede werken (wij zeggen liever, uit onze gehoorzaamheid) als uit de vruchten, van ons geloof verzekerd te worden.

Doch wat is nu de fout van velen?

Déze, dat ze altoos bezig zijn de geloofs-verzekerdheid in dezen zin te zoeken, en dat ze op de geloofsverzekerdheid in de laatste beteekenis niet of weinig bedacht zijn.

Alles beweegt zich bij hen om de vraag naar hun staat; en omdat die staat hangt aan- en blijken moet uit hun geloof, trekt al hun aandacht zich saam op de vraag: of hun geloof wel het echte is. En daarmee staan ze hun geloofsverzekerdheid in den hoogsten zin in den weg.

Het gaat hun als een bedelaar, die zooveel vragen en zorgen heeft over zijn arm en zijn hand, dat hij

erkennen, dat wij met Gereformeerde groepen en personen uit de Herv. kerk zeer wel op niet-kerkelijk gebied konden samenwerken? Volstrekt niet. We stuurden voor ons deel op zulk een samenwerking aan. We bepleitten haar met kracht. We trachtten obstacules uit den weg te ruimen. We gingen gaarne zoover als we met behoud van ons kerkelijk beginsel konden gaan.

En welke eigenaardigheid doet zich nu voor? Dat men van kerkelijk-Gereformeerde zijde er geen bezwaar tegen maakt, dat de namen van Hervormd Gereformeerden onder het perscommuniqué staan.

Die kruiddamp is opgetrokken.

Men kijkt er zelfs niet over of die Hervormde broeders de dogmatische beslissingen, gelijk ze op de Synode van Assen geformuleerd zijn, onderschrijven.

Zij krijgen een diplomaten-visum. Zij mogen vrij doorreizen.

Achter de namen van Christelijke Gereformeerden zijn enkelen geneigd een vraagteken te zetten. Bij het lezen daarvan doorploegt hier en daar iemand zijn aangezicht reeds met bedenkelijke rimpels.

Van dien kruiddamp zijn er nog altijd wolkjes blijven hangen.

Maar de namen van enkelen uit het „Hersteld Verband” werkten op sommigen als de rode lap op een stier.

De kruiddamp vormt hier nog een gordijn.

Als die eens zal zijn weggevaagd, zal men zich afvragen: hoe konden we toen zoo in de oppositie zijn?

Van het begin af hebben we gezegd, dat de schismatische kerken heterogene bestanddeelen in zich bergen.

Er zijn elementen in, die beslist on-gereformeerd zijn.

Voor eenige weken schreef een schismatiek predikant smalend over hen, „die van het Calvinisme getikt zijn”.

Dat zoo iemand geen deel kan uitmaken van onzen Bond spreekt vanzelf.

Maar er zijn ook anderen.

Er zijn er, die alleen kerkrechtelijk bezwaard zijn.

Er zijn er ook, die de vier bekende zintuigelijk waarneembare bijzonderheden voor zichzelf gaarne aanvaarden, maar die niet inzien, dat kerkelijk samenleven met hen, die ze dubieus stellen, onmogelijk is, die het verkeerde beginsel, dat er achter schuilt niet onderkennen.

Er zijn nog andere nuances.

Wie van hen tot onzen Bond kunnen behooren, hebben de Statuten uit te maken.

Die Statuten moeten scherp gesteld zijn, mits er maar geen kerkelijk cachet aan worde gegeven.

En ze zijn scherp gesteld.

Wat stond op den achtergrond van het konflikt waarin de Synode van Assen een beslissing nam?

Dit, dat Dr G. feitelijk de vergelijkende godsdienstwetenschap, het zogenaamde „Oostersche licht” liet heerschen over de Schrift.

En zonder dat er nu een passus in de Statuten werd ingelascht, die opzettelijk hiertegen reageert, komt er toch een uitdrukking in voor, die alle misverstand afsnijdt en het Gereformeerde beginsel zuiver houdt, n.l. dat de Heilige Schrift normatief is ook voor de wetenschap.

De Heilige Schrift normatief ook voor de wetenschap.

Niet de wetenschap in eenig opzicht normatief voor de Schrift.

Als iemand, al behoort hij dan ook tot het „Hersteld Verband” dat kan onderteekenen, dan heeft ook de kerkelijk Gereformeerde zich te verblijden.

Dan make hij niet allerlei tegenwerpingen.

Dan koestere hij geen achterdocht.

Dan toone hij zich dankbaar.

Doet zich later eenig concreet geval voor, waardoor ingrijpen noodzakelijk blijkt, dan zijn de Statuten stevig genoeg om zich daarop te baseeren.

Men kan dat gerust aan den Bond overlaten.

En nu kom ik aan een teer punt.

Dat de Bond deze Statuten ook zal handhaven, daarvoor staan een reeks van namen borg.

Laat mij hier alleen wijzen op de hoogleeraren der Vrije Universiteit, omdat men die vooral in zijn bezwaren betreft.

Hebben deze hoogleeraren op de Synode van Assen niet dag en nacht op de bres gestaan?

Hebben zij tegenover de afwijkende meeningen geen stevige positie ingenomen?

Hebben zij met hun Kamper collega's den kerken niet den weg gewezen, zoodat de praeses Synodi in zijn slotwoord vroeg: wat hadden we moeten beginnen zonder u?

Waaraan hebben zij het verdiend, dat zij in enkele kritieken met heimelijk wantrouwen worden bejegend en dat de Kamper professoren, omdat zij door een samenloop van omstandigheden het perscommuniqué niet hebben onderteekend, voor de volksverbeelding oprijzen als de ware patres orthodoxiae?

In het bijzonder heeft men mijn naam genoemd. Ik wil er aan herinneren, dat ik in een schismatiek blad ongeveer een half jaar geleden ben gekwalificeerd als de meest konsekwente verdediger van Assen.

Die kwalifikatie, hoe ook bedoeld, heb ik gein-

kasseerd, hoewel ik geloof, dat die niet alleen mij toekomt.

Sinds Assen zijn mijn gevoelens niet het minst veranderd.

Indien het proces opnieuw moest beginnen, zou ik geen andere houding aannemen.

En ik meen in het verleden bewezen te hebben, dat ik niet op kerkelijk gebied „ja” zeg en op een ander gebied over dezelfde zaak „neen”.

Psychologisch is het te verklaren, dat velen samenwerken met sommigen van hen, die ons verlieten, nog onwennig, nog vreemd is.

De risico van den kruiddamp, door mij voorzien, wordt thans gevoeld.

Wanneer de lucht daarvan is gezuiverd, zal men de dingen anders zien, zal men minder kerkistisch, meer konfessioneel zijn.

In dien tusschentijd vraag ik: VERTROUWEN.

— De Orde der Liturgie.

Prof. G. Ch. Aalders heeft in het Onderlingenblad de Orde der Liturgie opnieuw aan de orde gesteld.

Het moet hem, die nog al veel uit preeken gaat, wel bijzonder opvallen, welk een groote willekeur er op dit gebied heerscht.

Is uniformiteit de vloek van het moderne leven, de pluriformiteit kan zoo ontvallen, dat ze een chaos wordt.

Indedaad begint de orde in onzen eeredienst een beetje op wanorde te gelijken.

Zooveel kerken, zooveel „orden” van liturgieën bijna.

De eene kerk keurt het zingen van een bepaald vers in een andere kerk principieel af en heeft een principieeler vers.

Wie weleens genoodzaakt is elders te kerken voelt zich als een kat in een vreemd pakhuis.

Het is zeker te betreuren, dat in 1923 het voorstel omtrent de Orde der Liturgie van het Agendum der Synode is afgevoerd.

Dit had een zeer begrijpelijke oorzaak.

Men kon het niet zoo spoedig eens worden.

En... de vergadering was moe.

Wel gelooven we, dat de Heilige Geest de vergadering der kerken in bijzonderen zin leidt, maar onfeilbaar is een Synode nooit.

Voorals als zij de natuurlijke middelen veronachtzaamt, mag zij niet verwachten, dat de Geest des Heeren het wel zal goedmaken.

Niet ieder is tegen laat avond- en nachtwerk bestand.

Daarom, indien er een werkwijze kon worden gevonden, waarbij het euvel der commissie-vergaderingen in den avond tot een minimum zou kunnen worden gereserveerd, zou veel zijn gewonnen.

Men zou fris en ter Synode komen en helderder kunnen oordeelen.

Ware dat in Utrecht het geval geweest, ik meen, dat men het voorstel betreffende de Orde der Liturgie niet zoo spoedig om koud zou hebben gebracht.

Het verblijdt ons, dat er een kerk in ons vaderland is, die deze zaak weer aan de Synode voorlegt.

Werde zij behandeld in helderen en uitgeslapen geestestoestand.

— De datum der Arnhemse Synode.

Uit Groningen vraagt men ons, waarom wij alle woord van kritiek achterwege lieten, waar de datum der Arnhemse Synode weer zoo vroeg is gesteld.

Men verwondert zich, dat wij over Groningen wel klaagden, maar over Arnhem niet en zou gaarne de reden willen kennen.

Wij hebben geen reden de reden te verzwijgen.

Dat wij er ditmaal geen aanmerking op maakten, komt alleen hiervandaan, dat we niet vervelend wenschen te worden.

Maar onze bedenkingen zijn gelijk gebleven.

De Arnhemse Synode zal dezelfde nadeelige gevolgen van den vroegen datum ondervinden als de Groningsche.

Zoolang er echter geen Synodaal besluit ligt, dat een Synode niet vroeger dan de laatste dagen van Augustus mag worden bijeengeroepen, berust het „zorgen” bij de saamroepende kerk.

— Ad Interim.

Ofschoon ik nog de rubriek „Kerkelijk Leven” in het komende nummer voor mijn rekening hoop te nemen en ook gedurende mijn reis in Amerika nog weleens iets van mij hoop te laten hooren, treedt er toch welhaast een interim-toestand in.

In dien tijd zal De Schilder den eindredakteurlijken schepter zwaaien.

Zoo de Heere wil scheep ik mij a.s. Woensdag te Cherbourg op de „Olympic” in.

God geve, dat wij elkander over eenige maanden weer in „De Reformatie” mogen ontmoeten.

Brieven over het redactionele gedeelte van ons blad zende men reeds van heden af aan Ds K. Schilder.

Onnodige korrespondentie met mij vermijde men.

Wie mij noodzakelijk gedurende mijn afwezigheid moet schrijven, zende zijn brieven aan mijn centraal adres in Amerika:

Mr William B. Eerdmans

234 Pearl street

Grand Rapids, Mich. U. S. A.

HEPP.

vergeet die uit te strekken naar de hem toegevoegde aalmoezen.

Hij blijft niet alleen even arm, maar als hij straks zijn hand beoordeelt naar wat erin ligt, zal hij in zijn schatting ook nog zijn gezonde hand verliezen.

Zoo blijft arm aan verzekerdheid door 't geloof wie altoos door verzekerdheid zoekt omtrent zijn geloof. En dat niet alleen, maar als hij zijn geloof beoordeelt naar wat hij er door ontvangt, zal hij ook dat niet meer voor oprecht durven houden. Op dezelfde lijn daarmee ligt het altijd-door-bekommerd-zijn over zijn staat („staat” dan genomen in den zin, waarin het in dit geval bedoeld wordt, niet als staat voor God — die van doemschuld of die van rechtvaardigheid — maar in dien van wedergeboren of nog onwedergeboren, van geestelijk levend- of geestelijk dood-zijn). Want bij het opgaan in het graven naar — en het toetsen van zijn geloof, gaat het toch eigenlijk niet om het geloof op zichzelf, of in zijn werkingen, maar om het geloof als het groote kenteeken voordien staat der genade. In de verzekerdheid van zijn geloof zoekt men eigenlijk verzekerdheid van zijn staat.

Nu is het goed en nodig, naar de verzekerdheid van zijn staat te staan.

De Schrift zelf vermaant ons daartoe als ze wil, dat we onze roeping en verkiezing vast zullen maken.

Maar ze wijst ons een anderen weg om tot het doel te komen, dan het uitpluizen van ons zieleleven waarin het Pictisme ons heil deed zoeken. De Schrift beveelt ons daartoe aan, niet de eindeloze ontleding van ons geloof, om te zien, of het wel echt is, maar het te werk stellen ervan, in het voegen bij ons geloof van kennis, en bij onze kennis van deugd, enz. (2 Petri 1.) „Zoo deze dingen bij u zijn, zij zullen u niet ledig noch onvruchtbaar laten, in de kennis onzes Heeren Jezus Christus” — zoo laat de Apostel volgen.

Natuurlijk mogen we ook in het geloof en allerlei andere genade, die de Heilige Geest in ons werkte, ons verblijden, als in tekenen van onze gemeenschap met Christus, en van onze geboorte uit God. (1 Joh. 3:14.) En vooral bij bestrijdingen door Satan kunnen ze ons kostelijken dienst bewijzen.

Maar we maken ons schuldig aan schandelijke zelfzucht, en we onderschatten en verlagen het geloof en zoo vele andere andere genade, welke de Heilige Geest in ons werkt, als we ze enkel waardeeren als kenmerken, en ze niet tewerkstellen tot het doel waartoe de Heere ze ons gaf. Dat zou neerkomen op eenzelfde vergriep aan onzen nieuwen mensch als waaraan vrouwen zich schuldig maken voor God, die met haar mooie lichaam en sierlijke leden niets doen dan pronken.

Laat ons wel staan naar verzekerdheid van ons geloof — maar dan niet allereerst ter wille van het kenteeken dat we er in dragen, maar ter wille van de schatten die in Christus zijn, en die we zonder dit geloof niet kunnen aannemen en ons toe-eigenen.

En eindigen we toch nooit in de verzekerdheid van ons geloof, maar laat ze ons een prikkel te meer zijn, om te staan naar de verzekerdheid door het geloof.

Als we mogen vertrouwen, dat onze hand een echte hand is — laat ons dan aanstonds bedenken, dat de hand er is om te ontvangen wat Gods liefde er in wil leggen; om te werken, terwijl het dag is; om te grijpen naar het eeuwige leven.

En grijpen we dan altoos weer het allereerste naar de genade der rechtvaardigmaking voor God, in haar dagelijkse toepassing.

Geloofsverzekerdheid van haar, als vrucht van dagelijkse geloofs-oefening, brengt verzekerdheid mee van alle andere weldaden, en wordt in ons de altijd verse bron van liefde en dankbaarheid, van gehoorzaamheid en blijdschap.

In die richting zagen, meen ik, de drie beantwoorde vragen.

Als dat zoo is, moedig ik den broeder-vrager aan, dat te blijven doen.

Misschien doet het hem goed te ontdekken, dat er zijn, die het met hem doen.

V.

F.

LITERATUUR EN KUNST

De Probleem-roman als tijdsverschijnsel.

III.

Op de artikelen over den probleemroman als tijdsverschijnsel (in de nummers van 21 en 28 Febr. l.l.) moest, gelijk de lezer zal begrepen hebben, nog een derde artikel volgen. Een bijdrage over het werk van den Schrijver Jac. van Looy diende echter vóór te gaan, toen diens overlijden de vraag naar zijn betekenis actueel maakte. Maar dan is het ook thans allereerst aan de orde, de behandeling van het gegeven onderwerp te besluiten.

Ik wees er op, hoe in den probleemroman zich spiegelt de moderne problematiek en hoe, door het overheerschend karakter der moderne problematiek, die reflex in een overdadige veelheid van romans gezien wordt.

Maar — ook daarover sprak ik reeds — nu is die roman niet alleen spiegel van het moderne denken, doch hij oefent daarop ook invloed uit. En dat vooral maakt hem element van betekenis, en de erkenning van dit feit doet het noodig zijn, dat we ons rekenschap geven van wat hij is en wat hij wil. Immers het probleem dat hij behandelt is in zichzelf een abstractie, maar doordat het stof wordt voor een analyseerenden, beschrijvenden, verhalenden roman, wordt het een volkomen realiteit, een felgekleurde werkelijkheid, die niet slechts spreekt tot het verstand van den lezer, maar veelmeer nog tot diens gemoed.

Dat is hier het belangrijke.

Want dan wordt de ontwikkeling deze: Naarmate zoo'n roman als roman beter is, dat wil dus zeggen, naarmate hij de rijke kwaliteiten der moderne romankunst in hooger graad bezit, wordt uitgeschakeld het kritisch onderscheidingsvermogen van den lezer, dat een functie is van zijn denken. De voorstelling van zaken, die de roman geeft, wordt zijn voorstelling, de visie van den roman over het geval in kwestie wordt zijn visie, het oordeel van den roman wordt zijn oordeel, de critiek zijn critiek. En als dan de lectuur ten einde is, als het boek, dat den lezer heeft meegesleept en heeft doen leven in de wereld waar hij werd binnengeleid, is uitgelezen, begint wel weer het verstandelijk denken, maar nu doet zich daarop aanstonds een nieuwe factor gelden: een sentiment, dat onweerstandelijk dit denken beïnvloedt. Wat door werkelijke ontroering, door een geheel zich-inleven en een daardoor ontstaan mee-leven gemoeds-affect geworden is, valt niet makkelijk uit iemands denken te elimineren; het drukt er een vrijwel onuitwischaar stempel op.

Men gevoelt aanstonds, dat dit een zaak is van groot gewicht. Want het betekent niets meer of minder, dan een leidende invloed op iemands denken en dus op zijn levensinzicht en daarop corresponderende levenshouding.

Maar daar komt nog iets bij. De invloed, dien de roman aldus oefent, reikt zooveel verder, omdat hij een roman is, dat is, geheel vrij in zijn bewegingen. Het vraagstuk, zooals het objectief is, zal in vele gevallen door dat bewegingsvrije in den roman een bijzondere inslag krijgen. En heel vaak, indien niet altijd, zal die inslag in meerdere of mindere mate een vergroeiing zijn, omdat de subjectiviteit van den Schrijver een rol gaat spelen.

Behalve dus, dat de roman door zijn suggestieve kracht het denken der lezers beïnvloedt, geeft hij aan dat denken ook heel vaak nog een bepaald inhoud en wekt hij omtrent de behandelde zaak bijzondere gevoelens en inzichten.

En wie dat inzicht, begrijpt, dat we dan ook niet onverschillig kunnen blijven tegenover dien roman, maar dat hij tot zeer ernstige bezinning ons noopt. Ons noopt. Want heel in 't bijzonder geldt dat voor ieder, die uit het christelijk belijden leven wil en de vraagstukken van rondom beziet bij het licht van Gods Woord. Voor denzulk is het eisch, dat hij altijd weer zich concentreert op wat hij als beginsel boven en over zijn leven zich gesteld weet en dubbele waakzaamheid is hem geboden, dat hij niet onder andere bekoring geraken en die concentratie verliezen zal.

We dienen er ons van bewust te zijn, dat die moderne probleemroman maar niet is een neutraal verschijnsel, een boek zonder meer.

En met het oog op eigen lectuur en ten aanzien van de lectuur der onzen, met name van de jongeren uit ons gezin of onzen kring, is het noodig, dat we, zooals ik boven zei, weten wat die roman is en wat hij wil.

Rustig en nauwkeurig onderzoek, een beschouwen van den roman zelf en van het verschijnsel dat hij reflecteert, moet en kan dan leeren en het is mede de taak van onze christelijke literaire critiek, dien arbeid te doen. We moeten den roman bestuderen als verschijnsel, in zijn spiegelende kracht dus, maar ook als factor in het moderne denken, in zijn inhoud, zijn gedachten, zijn strekking, zijn voorstelling van zaken.¹⁾ En dat vordert meer ruimte dan enkele artikelen kunnen bieden.

Maar binnen het momenteele verband kunnen we toch wel dit in het algemeen zeggen, dat het voornamelijk vier onderwerpen zijn, die in den probleemroman steeds weer behandeling vinden: het huwelijksprobleem, het emancipatie-vraagstuk, het vraagstuk van de verhouding tusschen ouders en kinderen en het religieuze probleem. Veelal vinden we, uit hoofde van natuurlijke onderlingen samenhang in één roman verschillende van deze quaesties aan de orde gesteld, maar talrijk zijn ook de romans — en ze zijn uiteraard de meest karakteristieke — die één van deze vraagstukken in 't bijzonder bezien, die behandelend in den vorm van een analyseerend verhaal.

En dan leert een nauwlettend en systematisch deze romancomplicatie beschouwen, dat hij, onder den schijn van objectief vertellen, in den regel is een pleitbezorger voor het moderne denken en willen, dat hij de vraagstukken verwingt in de richting van het tegenwoordig streven naar zelfbestemming en menselijke autonomie, dat hij gefun-

¹⁾ Een proeve van zulke bestudering vindt men in het boek, dat deze week verschijnt „Het Huwelijksprobleem”, door Dr. C. J. Honig en Dr. C. Taxelaar.

deerde overtuigingen loswrikt, wat ordinantie Gods is maakt tot een onredelijken conventievorm en wat als grondslag rust onder het christelijk leven en denken door twijfel-redeneering ondermijnt.

In zijn geheel, als moderne literatuurvorm dus, is deze probleemroman een gevaarlijke infectans van den tijd en groote voorzichtigheid is geboden, wanneer men hem voor zichzelf kiest tot lectuur of aan anderen aanbeveelt. In de meeste gevallen is hij een verkapt, maar daardoor te gevaarlijker bestrijder van wat den christen heilig is, te meer te duchten, omdat hij doorgaans niet te ontkennen literaire kwaliteiten bezit.

C. T.

HET BOEK VAN DE WEEK

Christus, onze Verlosser.

Dr. J. H. Gunning J.H.M. Christus, Con-solator. Een troostboek voor reizigers naar de eeuwigheid. In 5 deelen.
J. H. Kok — Kampen, 1929.

Daar is, als men zoo nuchter nadenkt, heel wat, dat op een casus belli zou kunnen lijken, als een gereformeerde van nog geen veertig de bespreking moet geven van een 5-deelig werk, dat zich aankondigt als troostboek voor reizigers naar de eeuwigheid, en geschreven is door iemand, wiens portret verkondigt, dat hij oud geworden is, en grijze haren draagt.

Want — daar is over het begrip „troost”, en over het begrip „reizen”, en over het begrip: „reizen naar de eeuwigheid”, en over de vraag, of men in 5 deelen troosten moet, zoo al heel wat te verveelen tusschen „oud” en „jong” — wanneer men tenminste gelooven mag, wat van den kant van vele jongeren met ijver verzekerd wordt.

Om te beginnen met het begrip „troost”, — is het niet waar, dat er tegenwoordig beweerd wordt, dat „troosten” nu niet bepaald het privilege der ouderen geweest is? Wordt er niet gezegd, dat het waarachtige „troosten” eigenlijk altijd, en altijd maar weer, de zwakke plek van het christendom is geweest? „Volle vos bergers” — zouden zeer velen Emil Verut willen nazeggen, maar dan niet met een verachtelijk handgebaar in de richting van de bestrijders van de officiële kerk, doch in de richting van die officiële kerk zelf.

En meen nu niet, dat het alleen de anti-kerkelijken zijn, die zoo spreken, en smalen.

Neen, het zijn de menschen van de kerk zelf, het zijn vooral de pretendenten van den naam „jongeren”.

Zij weten het zeer zeker, en praten met zichzelf er zelfs niet eens meer over, dat de kerk tot nu toe een „moelijke vertroosteres” geweest is. Ze had van de ziel geen verstand, en van de wezenlijke waarden ook niet. Ze kende het leven niet, en den dood ook niet. Haar eenige wijsheid was: dat men „onderscheidenlijk preeken en spreken” moest; maar die „onderscheidende” preek en spreekwijze beperkte zich dan, — zoo klaagt men — tot een „onderscheiden” van trappen, en staten, en standen, van het geestelijk leven van een „hij”, d.w.z. een model-type-christen. Die „hij” was natuurlijk nergens te vinden in eenig mensch van vleesch en bloed; hij was zuiver een gedachten-ling. „Hij” kon wel op de maan ontworpen zijn; in elk geval was het een „kunst-mensch”, die befilosofeerd en bepsychologiseerd werd, maar die nooit klopte met iemands werkelijkheid, en daarom ook zoo gemakkelijk dienst kon doen in de „kerk”, die altijd jaagt, althans oproept om te jagen, naar wat toch onbereikbaar is, en die immer opereert met wat onwezenlijk is. Maar de onderscheidingen, die de menselijke „ziel” haar ernstigen waarnemer laat opmerken, daar had de kerk, de officiële tenminste, zoo nog niets van begrepen. Teveel theologie, te weinig psychologie, — zoo luidt kortweg het vonnis van velen; en het feit, dat zelfs menschen als de vrijzinnige prof. De Graaf het pleit voeren voor meer theologie en voor minder psychologie, althans vóór een bewuste weigering van zulk een dienstverrichting der psychologie, waarbij de theologie op zij zou worden gedrongen, — zelfs dit feit, zeg ik, kan veel illuminaten onder de jongeren niet van hun mooie illuminatie wegslaan.

Dan is daar het tweede punt: het begrip „reizen”. „Reizen naar de eeuwigheid”. Velen zeggen tegenwoordig: maar dat is onjuist gevoeld. De „eeuwigheid”, dat is geen begrip van afstand, doch van diepte, van wezen. De „eeuwigheid” is niet iets, dat „ginds” ligt, en ons wacht in een toekomst, waarop men „wilsels” zou kunnen trekken, want de „eeuwigheid”, die is er nu, en die is hier. En „reizen”, naar de eeuwigheid vinden zij daarom een term, die ontleend is aan een valsche beschouwing. Wij reizen „in” en „door” de eeuwigheid; malgré nous l'infini nous tourmentons. En daarom, zoo luidt dan het bezwaar — daarom moet men niet spreken van reizigers „naar” de eeuwigheid; dat riekt te veel naar een antieke wereldbeschouwing, en heeft te weinig gerekend met onze nieuwe begrippen over den samenhang tusschen tijd en eeuwigheid, tusschen de „andere” wereld en „deze” wereld, tusschen „woord” en „ervaring”. Neen, het begrip „reizen” moet vervallen uit ons geestelijk woordenboek. En van „medereizen” en „medereizigers” valt dan natuurlijk in het geheel niet meer te spreken, want godsdienst is geen zaak, waarin de een den ander steunen kan; ieder moet zijn eigen ziel kennen en verstaan, en met den „Eeuwige” in verbintenis weten; maar een ander kan in „mijn wereld” niet inkomen; en de traditie is enkel maar bederf.

Daarom heet het dan bij wie zoo spreken ook evenzeer bederf, een boek van vijf deelen te schrijven, dat troostboek heeten wil voor „medereizigers” naar de eeuwigheid. Wat kan zoo'n boek nu anders geven dan traditionele fraseologie, bederf van het Woord, teruggang